

MIN KO

Jeg hedder Sigurgeir Bjarni Hreinsson og er landmand på gården Hríshóll på det nordlige Island, ca. 30 km syd for byen Akureyri, som er landets største provinsby. Jeg er landbrugskandidat fra landbrugsskolen i Hvanneyri 1977. Jeg arbejdede ved landbrug de næste fire år, blandt andet som afløser hos norske landmænd. I året 1981 begyndte jeg landbrug på gården Hríshóll med hovedvægt på mælkeproduktion i en kostald med båse for 40 køer. I sidste år blev der bygget en ny kostald med 68 liggebåser og en mælkerobot.

Hvilke egenskaber skal koen være i besiddelse af, hvis jeg skal være tilfreds, hvordan er de kreatur jeg bedst kan lide? I årtier har konsulenter lagt linjerne efter samråd med landmændene, om avlingen af mælkekøer. Er vi tilfreds med resultatene, har vægten altid været lagt de rigtige steder?

Det er klart at alle vil have køer som er godt bygget, med et solidt yver der ikke hænger ned og patter på de rigtige steder og af passende størrelse. Desuden spiller det den største rolle med hensyn til gårdens økonomi at koen yder megen mælk, og at mælken har høj proportion af protein og fedt. Det giver enhver landmand en stor glæde når en kvie føder den første kalv og dermed forstørker flokken af malkekøer. Hvis den nye kvie er omgængelig og står stille under malkningen behøver man ikke at bruge sin tid på at klø den og berolige eller måske hilde den. Jeg vil i mit oplæg her diskutere om vi måske ikke har lagt nok vægt på at fremavle god temperament hos køerne, for at gøre omgangen med dem mere fornøjelig og reducere arbejdsindsatsen.

I de sidste år har der været megen diskussion om at mælkevarer måtte klare konkurrencen med andre drikkevarer. At landbruget ikke har formået at fremstille billige varer. Alle midler må tages i brug for at rationalisere produktionen. Blandt de største bekostningsled er arbejdsydelsen. Hvordan kan vi øge produktionen uden at forøge arbejdsindsatsen? Heldigvis har vi de sidste år været temmelig optagne af den slags overvejelser, - maskiner er mere og mere effektive, mange har ændret deres bygninger med henblik på at forbedre arbejdsomgivelserne for at gøre det muligt at øge produktionen uden øget arbejdsindsats. Andre har bygget nye stalde med de samme hensigter.

I en ny kostald hvor fodringen tager kun en del af den tid det tog tidligere, og køerne går af sig selv igennem robotudstyret, er der blevet store ændringer fra tidligere tider. På den anden side må det indrømmes at det tager alt for lang tid at malke de få køer som ikke kommer af sig selv til robotten.

Men hvorefor kommer de ikke? Efter min erfaring er der én årsag der vejer allermest. En del af de kvier der tilføjes flokken er således indstillet at de bryder sig slet ikke om at blive malket selv om yveret er blevet stenhårdt. I de 8 måneder der er gået siden min nye stald blev taget i brug har 12 kvier kælvet. Syv af dem fandt hurtig ud af de muligheder teknikken byder på og begyndte meget snart at møde op tre gange om døgnnet eller mere. Selvom nogle er lidt urolige under malkningen for nogen tid har vi ikke brugt tid på at pleje dem. De andre fem lærte ikke at gå selv til malkningen de første uger efter kælvningen. Det har taget fra to og op til fem måneder at vænne kvierne til at møde op på en tilfredsstillende måde. Jeg vil dog nævne at de sidste tolv kvier som kælvende inden mælkerobotten blev taget i brug lignede disse idet omtrent halvdelen krævede større arbejdsindsats på grund af dårlig temperament.

Jeg kan ikke se nogen betydelig forskel på kviernes temperament med hensyn til traditionel mælketeknik og robotmalkning. Jeg har besluttet at i det første år vil jeg finde ud af ved erfaring hvor lang tid det tager at berolige og vænne kvierne og vil derfor lade være med at slagte dem på grund af temperamentsfejl. Gennemsnitlig er køer i produktion for knap tre år, og derfor spørger man sig selv hvor lang tid man kan tillade sig at bruge på hver kvie. Det er på den anden side forbandet ærgeligt når man har opdraget et smukt kreatur af ædel afstamning som synes at skulle yde meget mælk, for siden at være nødt til at slagte det hvis det er for vanskeligt til malkning. Sandsynligvis har den islandske ko vanskeligere temperament end hendes medsøstre i kostaldene i de andre nordiske lande. Men til gengæld mener jeg rigtignok at den islandske ko har større personlighed, er dygtigere og sandsynligvis bedre begavet end de fleste andre kostammer!

Efter min mening er der en god grund til at lægge øget vægt på køernes temperament når avlsdyr vælges. Der er to muligheder: For det første at øge vægten af temperament i avlsdommene. For det andet er det muligt kun at vælge dyr til avl hvis forældre har en god karakter for temperament. Men selvom jeg mener at arbejdsindsatsen ved vanskelige kvier er blevet undervurderet, så er der meget andet som spiller rolle. Måske er der blevet lagt for stor vægt på den optimale ydelse pr. ko. I de seneste år har man lagt mere vægt på køernes holdbarhed som sandsynligvis er fornuftigt med hensyn til hvor kort tid køerne er i produktion. Det ville være interessant hvis det blev regnet ud hvor meget mere økonomisk mælkeproduktionen ville blive hvis køerne levede et halvt år længere. En større holdbarhed ville også medføre noget andet: De køer der lever længe er som regel nemme og kræver mindre arbejde, selvom man ikke umiddelbart kan se megen korrelation mellem temperament og holdbarhed.

Blandt de faktorer der er blevet avlet fra begyndelsen af kvægavl er pattenes størrelse og position. Grunden til det er at malkningen er meget afhængig af disse faktorer, og desuden er der fare for at koen træder på og skader patten hvis de er store. Når køerne går frit rundt, er denne fare nærmest forsvundet. Det er ligemeget om malkningen er traditionel eller med robotudstyr, der er større fare for problemer ved malkningen hvis patten er meget små end hvis de er store, især først efter at koen har kælvet. Pattenes position kommer fortsat til med at spille en rolle. Patter foran som står meget udvendigt er altid ret kedelige og endda også bagpatter som står for tæt.

Som jeg nævnt før, har det den største betydning for boets drift at køerne yder så meget mælk som muligt. Man kan sige at i al den tid avling af malkekøer har fundet sted er stor vægt blevet lagt på mælkeydelse. Derfor vokser presset på køerne stadig. I de sidste år er her i Norge større vægt blevet lagt på andre faktorer i mælkeproduktionen, især køernes helbred. Det bliver meget spændende at følge med resultaterne der nås i de kommende år. Jeg regner med at vi snart får interessante resultater hvad angår bedre helbred, lavere dyrelægeudgifter og bedre holdbarhed hos køerne. Det ville ikke undre mig hvis man går ind på den same bane i andre lande, fordi nemme og sunde kreaturer er altid eftertragtet.

Mit resultat er således at koen som jeg gerne vil have yder selvfølgelig meget mælk og er dejlig smuk, men den skal også være nem ved malkningen, sund og som følge deraf skal den leve i mange år. Så kan vi klare hvilken som helst konkurrence på markedet, med vore sunde varer som er så nødvendige for alle.